

Arkivsaksnr. 24/09453-1
Saksbehandler Emma Amundsen

Saksgang
Miljø-, idrett-, kultur- og
samfunnsutviklingsutvalget
Kommunestyret

Møtedato
05.06.2024

Fjerne gebyrer for leie av kommunale idrettsanlegg og skolebygg

Kommunedirektørens innstilling til vedtak:

1. Gebyrer for leie av kommunens idrettsanlegg og skolebygg fjernes fra 1. januar 2025.
2. Kompensere for tapte leieinntekter for Enhet for Byggedrift innarbeides i Handlingsprogrammet for 2025-2029
3. Forespørsler om leie skal prioriteres etter retningslinjene for bruk av idrettsanlegg og skolebygg.
4. Det innføres et administrativt gebyr for arrangementer/aktiviteter som krever ekstra tilrettelegging.
 - a. Dette gjelder kun større arrangementer som krever ekstra tilrettelegging, ikke gjentakende arrangementer/aktiviteter som treninger og seriekamper.
 - b. Dersom en leietaker ikke benytter booket tid gjentatte ganger vil de få sanksjoner
5. Forespørsler fra kommersielle leietakere vurderes særskilt, og vil prises etter markedet
6. Praksisen skal evalueres høsten 2025

Stig Tore Johnsen
Kommunedirektør

Mette Mohåg
Direktør avdeling for bymiljø

Hva saken gjelder

Tromsø kommune har rett på momskompensasjon for investeringer og driftskostnader. Når Tromsø kommune leier ut bygg mot betaling, mister kommunen deler av momskompensasjonen. Denne delen tilsvarer prosentandelen av bruken i bygget som kommunen tar betalt for. Det potensielle tapet av momskompensasjon er spesielt omfattende når kommunen tar i bruk nye idrettsanlegg og skolebygg. På bakgrunn av dette ønsker kommunedirektøren å fremme et forslag om å fjerne gebyrer for leie av idrettsanlegg og skolebygg. Dette også for å tilrettelegge for at det skal bli enklere å delta på kultur-, fritid- og idrettstilbud i Tromsø kommune.

Saksutredning

Dagens situasjon

Hver dag besøker befolkningen i Tromsø kommunen idrettsanlegg og skolebygg for å delta på organiserte og uorganiserte aktiviteter som trening, kamper, ulike sosiale sammenkomster, øving, turneringer og liknende. Faste organiserte aktiviteter for barn og unge under 26 år har gratis leie av lokaler i idrettsanlegg og skolebygg. Det betales for leie av lokaler til arrangementer som kamper, turneringer, sporadiske aktiviteter og bursdager. Prisene følger av kommunens prisliste for leie av lokaler.

I skolebygg brukes gymsalene på ettermiddagene i ukedagene, mens resten av bygget leies ut sporadisk til ulike aktiviteter og overnatting (i enkelte skolebygg). Slik det er organisert i dag har Tromsø kommune ingen inntekter for utleie av skolebygg.

Idrettsanleggene er tilgjengelig hele året, og brukes av skole på dagtid i ukedager og idrettslag på ettermiddagstid og helger. I ferier er det sporadisk bruk av anleggene, alt etter behovet til idrettslagene. I idrettshallene har kommunen, ved Enhet for Byggdrift, en årlig inntekt som ligger på rundt 1,5 millioner kroner.

Tromsø kommune bruker i dag litt over ett årsverk på alle oppgaver knyttet til å leie ut mot betaling. Dette er oppgaver som å følge opp gebyrlisten, fakturere, følge opp faktura og kunder, lage fordelingsnøkler, m.m. Dette utgjør omtrent 950 000 kr i året.

Tidligere saker og planer

Det å gjøre leie av Tromsø kommunes idrettsanlegg og skolebygg gratis kan knyttes til flere av kommunes planer og målsettinger. I kommuneplanens samfunnsdel (KPS) «Tromsø vil», fremgår Tromsø kommune sine samfunns mål, hvor to av målene kan knyttes til denne saken:

«Sosial bærekraft – det betyr at alle innbyggerne i kommunen er likeverdige, likestilt og har gode hverdagsliv»

«Økonomisk bærekraft – det betyr at verdiskapingen er kunnskapsdrevet, innenfor naturens tålegrense, og at velferdsutviklingen kommer hele samfunnet til gode.»

Denne saken vil også bidra til måloppnåelse på disse punktene:

«Stimulere til økt samskapning mellom innbyggere, frivillig sektor, næringsliv og kommunen», «Styrke møteplasser som skaper en opplevelse av trygghet og tilhørighet», «Sikre at alle barn og unge kan delta i fritids-, kultur- og idrettsaktiviteter».

Gratis leie av idrettsanlegg og skolebygg vil også bidra til et av hovedpunktene i planen:
«Tromsø vil ha aktive innbyggere som har mulighet til å ivareta egen helse, trivsel og livskvalitet gjennom hele livet».

I kommunedelplanen for idrett og friluftsliv 2023-2026 er hovedmålet at *«Tromsø kommune skal bidra til å øke det fysiske aktivitetsnivået i befolkningen gjennom å tilrettelegge for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv året rundt»*. Kommunedelplanen er videre delt opp i fire delmål med tilhørende tiltak for planperioden. Denne saken vil bidra til måloppnåelse på disse punktene:

- Delmål 4 – ENGASJERT:
 - Tromsø kommune skal styrke rammene for frivillige og lokale initiativ som gir økt fysisk aktivitet og engasjement.
 - Arbeide for å utjevne de økonomiske ulikhetene i Tromsø-idretten.

I tillegg bidrar denne saken for måloppnåelse i kapittel 4.4.3 Bruk av skoler og idrettsanlegg:
«Det jobbes det imidlertid med å senke kostnadene for bruken av kommunens idrettsanlegg. I løpet av planperioden er det et mål å legge frem et forslag om at all idrettsbruk skal bli gratis»

Idrettsglede for alle

Norsk idretts visjon er «Idrettsglede for alle». Gjennom dette har Norges idrettsforbund (NIF) satt fokus på at idretten skal redusere økonomiske hindringer for barn og unges deltagelse. I dag forsvinner nemlig barn og unge fra idretten på grunn av familiens økonomi. NIF mener vi må jobbe sammen for å finne gode løsninger som sikrer barn og unges deltakelse i idretten uavhengig av familiens økonomi. NIF mener vi blant annet må jobbe sammen for å:

- Begrense kostnadene til trening og konkurranser
- Gjøre konkurransetilbudet enkelt og rimelig
- Jobbe for gratis bruk av offentlige idrettsanlegg for barn og ungdom

Momskompensasjon

Etter Merverdiavgiftskompensasjonsloven er det tillatt å leie ut mot betaling kommunale bygg som er eldre enn 10 år inntil 5% av brukstiden, uten å tape momskompensasjon. I dag har kommunen ingen idrettsanlegg hvor mindre enn 5% er betalt bruk, kommunen kan derfor ikke benytte seg av dette unntaket. Når betalt leietid overskrider 5% lager kommunen en fordelingsnøkkel for bruken av bygget. Et eksempel på dette er Tromsøhallen, i 2023 var 84% av bruken er gratis, mens 16% av tiden tok kommunen betalt. All momskompensasjon kommunen har rett på fra Tromsøhallen beregnes da ut ifra samme fordelingsnøkkel. I dette tilfellet vil kommunen da ha rett på 84% av momskompensasjonen for investering og driftsutgifter på Tromsøhallen, og taper 16%. Det utarbeides en fordelingsnøkkel på hvert enkelt bygg, som beregnes på samme måte. Noen bygg har under 16% betalt bruk, og andre har mer enn 16%. Snittet i alle anlegg lå på 15% i 2022 og 2023.

I nybygg gjelder ikke 5% regelen, og kommunen vil derfor tape momskompensasjon i det man tar betalt for utleie fra første krone. For nybygg lages det samme type fordelingsnøkkel som på bygg som er over 10 år gamle. Momskompensasjonen blir beregnet på samme måte som beskrevet over.

Kommunen møter den samme problemstillingen når man gjør investeringer på over 100 000 kr på alle bygg. Dette kan for eksempel være større vedlikeholdsprosjekter med kostnadsramme på 100.000 eller mer. Berettiget momskompensasjonen i disse tilfellene vil også avregnes i en periode på 10 år, etter hvor mye kommunen leier ut bygget mot betaling. Kommunen er og berettiget momskompensasjon for driftsutgifter, disse avregnes fortløpende (hvert år), med de samme fordelingsnøkklene som er på hvert bygg.

Konkrete eksempler fra dagens situasjon i Tromsø kommune:

Nybygg:

Momskompensasjon for investeringer avregnes i en periode på 10 år. I Rødtindhallen er det i dag ca. 15% av bruken som skal betales for, etter vedtatte gebyrer. Dette utgjør en leieinntekt på 103 000 kr (2022). For Rødtindhallen har kommunen rett på 29,2 millioner i momskompensasjon (fordelt på 10 år). Men mister 15% av dette beløpet på grunn av utleie av bygget mot betaling. Over en periode på 10 år vil leieinntekten på Rødtindhallen estimeres til 1,2 millioner, men tapet i momskompensasjon i samme periode vil være 4,5 millioner.

Rehabilitering over 100 000 kr:

Taket på Kroken idrettshall er moden for utskiftning. Denne investeringen er estimert til 5 millioner kroner. For denne investeringen har kommunen rett på 1.250.000 kr i momskompensasjon. Kommunen vil miste 15% av dette beløpet, på grunn av at anlegget leies ut mot betaling 15% av tiden. Dette utgjør et tap på 187 500 kr. I 2023 hadde kommunen en inntekt på 132 000 kr på Kroken idrettshall.

Tapet av momskompensasjon vil fordeles på 10 år. Men her er det verdt å merke at det ofte gjøres flere investeringer parallelt som er over 100 000 kr på idrettsanlegg og skolebygg. Disse investeringene samlet sett vil utgjøre større tap i momskompensasjon enn skissert i dette eksemplet.

Driftsutgifter:

Vi taper også momskompensasjon for alle driftsutgifter. Et eksempel er fjernvarmen i Tromsøhallen, i 2023 var utgiftene 495 728 kr, og av dette beløpet er kommunen berettiget omtrent 125 000 kr i momskompensasjon. Ved bruk av fordelingsnøkkelen som gjelder for Tromsøhallen tapte kommunen 19 505 kr i 2023. Dette beløpet virker beskjedent i seg selv, men det er flere driftsutgifter på hvert bygg, hvert år, og derfor vil det totale beløpet utgjøre et betydelig tap i den store sammenheng.

Hvordan andre kommuner løser samme problemstilling

Det er ulike løsninger i andre kommuner, da dette er en komplisert problemstilling. Enkelte kommuner velger å ta betalt for utleie og taper momskompensasjon, mens andre kommuner tar ikke betalt, for å få full momskompensasjon. Noen kommuner har også innført et administrativt gebyr, i stedet for å ta leie for bygg. Dette gebyret dekker deler av tiden som går med til å administrere leieforhold.

Administrasjonen har utredet flere alternativer for hvordan løse denne problemstillingen og vurdert disse opp mot hverandre. De andre alternativene beskrives kort i vedlegg 1. Administrasjonen konkluderer med at Tromsø kommune som helhet har mest å tjene på å gjøre det gratis å leie idrettsanlegg og skolebygg, og etterstrebe å få den momskompensasjonen kommunen har krav på.

Administrering i praksis

Administrasjonen ser det fornuftig å innføre et administrativt gebyr (vedlegg 2) i de tilfeller det arrangeres større arrangementer som har behov for ekstra tilrettelegging fra kommunen. Kommunen vil ikke tape momskompensasjon for et administrativt gebyr, da dette gjelder arbeidskraft og ikke leie av bygg. Gebyret vil gjelde for større turneringer, overnatting og arrangementer som krever arbeid utover normalen fra administrasjonen. Dette gebyret vil være lavere enn leien av bygg i dag og gjelde i få tilfeller, og ses derfor ikke på som et hinder for brukerne.

Hvis leie av idrettsanlegg og skolebygg blir gratis, er det sannsynlig at kommunen vil få flere forespørsler om leie. Det er derfor utarbeidet en prioriteringsliste som administrasjonen skal følge når forespørsler vurderes. Denne finnes i retningslinjene for bruk av idrettsanlegg og skolebygg.

En annen utfordring kommunen kan møte er at brukere booker mer tid enn de trenger, fordi det er gratis. Dette kan hindre andre brukere i å benytte seg av ledig tid i byggene. Det er derfor viktig at administrasjonen har god kommunikasjon med brukerne, og at brukerne faktisk benytter seg av hele tiden som er booket. Hvis samme bruker gjentatte ganger ikke benytter seg av tid som er booket, uten å gi beskjed om dette, vil de kunne miste muligheten til å booke ekstra tid for inneværende sesong. Sanksjonen er utarbeidet i samråd med idrettsrådet.

Som nevnt vil Enhet for Byggdrift miste leieinntekter som utgjør 1,5 millioner i driftsbudsjettet for idrettsanlegg. Enheten vil fortsatt ha like mange arbeidsoppgaver som skal løses i forbindelse med utleie av bygg og oppfølging av brukere. Selv om arbeidsoppgaver knyttet til fakturering av brukere fjernes, vil dette erstattes med oppfølging av bruken og nærmere dialog med brukerne for løse de utfordringene som er beskrevet over. Det er derfor viktig at tap av leieinntekter kompenseres. Selv om Byggdrift får økt tilskudd vil kommunen som helhet likevel tjene på dette i det lange løp.

Konklusjon

Oppsummering

Utredningen av saken viser at det samlet sett vil lønne seg for kommune å fjerne gebyrer for leie av idrettsanlegg og skolebygg. Kommunen vil tape mer penger i momskompensasjon, enn kommunen får inn i leieinntekter i det lange løp. Det innføres et administrativt gebyr som gjelder for større arrangementer som krever ekstra tilrettelegging fra kommunen (Vedlegg 2).

Vi vet at økonomi allerede hindrer en del barn og unge fra og bli med i idretten. En mangfoldig og inkluderende idrett forutsetter derfor lave økonomiske barrierer for deltakelse. Ved at kommunen fjerner gebyrer for leie av kommunale idrettsanlegg og skolebygg vil idrettslag og andre frivillige aktører kunne senke deres utgifter og dermed ha mulighet til å senke deltakeravgiftene for barn og unge.

Konklusjon

På bakgrunn av utredningen i denne saken foreslår kommunedirektøren å fjerne gebyrer for leie av idrettsanlegg og skolebygg. Denne endringen vil og være med på å styrke det frivillige miljøet i Tromsø, samt gjøre det mulig for flere å delta på idrett-, kultur- og fritidsaktiviteter i Tromsø kommune sine bygg.

Vedtakskompetanse

Miljø-, idrett-, kultur- og samfunnsutviklingsutvalget

Vedlegg

Vedlegg 1 - Andre alternativ som er utredet

Vedlegg 2 - Administrativt gebyr